

CZU: 349.6:366.5

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19948559>

PRINCIPIUL „POLUATORUL PLĂTEȘTE” ȘI RESPONSABILITATEA PRODUCĂTORILOR FAȚĂ DE CONSUMATORI ÎN ECONOMIA SUSTENABILĂ

Mihaela COJOCARU,

doctorandă, asistent universitar la Catedra „Drept privat”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: mihaela.bejenari26@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0002-3118-1225>

Rezumat. Principiul „poluatorul plătește” constituie un pilon normativ esențial al dreptului mediului, consacrat atât la nivel internațional, cât și în cadrul ordinii juridice europene și naționale, având ca finalitate internalizarea costurilor externe generate de activitățile economice cu impact negativ asupra mediului. În contextul tranziției către o economie sustenabilă, acest principiu dobândește valențe extinse, fiind corelat în mod intrinsec cu responsabilitatea juridică a producătorilor față de consumatori, în special prin prisma obligațiilor de diligență, transparență și conformitate.

Lucrarea analizează interdependența dintre principiul „poluatorul plătește” și mecanismele moderne de reglementare, precum răspunderea extinsă a producătorului, evidențind rolul acestora în redistribuirea sarcinilor de mediu de la colectivitate către operatorii economici. Se subliniază că internalizarea costurilor de mediu nu reprezintă doar un instrument economic, ci și unul juridic, menit să asigure echitatea și eficiența în raporturile dintre producători și consumatori.

În același timp, se remarcă o armonizare normativă accentuată între dreptul mediului și dreptul consumului, determinată de necesitatea combaterii fenomenelor de „greenwashing” și de asigurarea unui nivel ridicat de protecție a consumatorului. Astfel, responsabilitatea producătorilor se extinde dincolo de cerințele tradiționale de siguranță și calitate, incluzând obligații sporite de informare și transparență privind impactul ecologic al produselor.

Cuvinte-cheie: principiul „poluatorul plătește”, răspunderea extinsă a producătorului, economie sustenabilă, protecția consumatorului, internalizarea costurilor de mediu, dreptul mediului.

Summary. The “polluter pays” principle constitutes a fundamental normative pillar of environmental law, enshrined both at the international level and within the European and national legal orders, with the objective of internalizing the external costs generated by economic activities that negatively impact the environment. In the context of the transition towards a sustainable economy, this principle acquires expanded dimensions, being intrinsically linked to the legal responsibility of producers towards consumers, particular-

ly through the lens of due diligence, transparency, and compliance obligations.

This paper examines the interdependence between the “polluter pays” principle and modern regulatory mechanisms, such as extended producer responsibility, highlighting their role in redistributing environmental burdens from the community to economic operators. It is emphasized that the internalization of environmental costs represents not only an economic instrument, but also a legal one, aimed at ensuring fairness and efficiency in the relationships between producers and consumers.

At the same time, an increased normative harmonization between environmental law and consumer law is observed, driven by the need to combat “greenwashing” practices and to ensure a high level of consumer protection. Thus, the responsibility of producers extends beyond traditional requirements of safety and quality, encompassing enhanced obligations of information and transparency regarding the ecological impact of products.

Keywords: “polluter pays” principle, extended producer responsibility, sustainable economy, consumer protection, internalization of environmental costs, environmental law.

Introducere

În contextul transformărilor structurale generate de tranziția către o economie sustenabilă, problematica responsabilizării actorilor economici pentru impactul asupra mediului dobândește o relevanță juridică și doctrinară sporită, fiind consacrată atât la nivel internațional, cât și european, prin norme precum Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, care instituie expres principiul „poluatorul plătește” ca fundament al politicii de mediu. Acest principiu se impune, în această paradigmă, ca un reper axiologic și normativ fundamental, destinat să corecteze disfuncționalitățile pieței prin internalizarea costurilor externe și să asigure o repartizare echitabilă a sarcinilor aferente protecției mediului, fiind reflectat și în instrumente juridice specifice, precum Directiva 2004/35/CE privind prevenirea și repararea daunelor de mediu [1]. În mod corelativ, evoluția cadrului normativ în materia protecției consumatorilor, inclusiv la nivel național prin Legea nr. 105/2003 privind protecția consumatorilor [2], determină o extindere a obligațiilor producătorilor, în sensul integrării dimensiunii ecologice în sfera responsabilității acestora.

Obiectul cercetării îl constituie analiza interdependenței dintre principiul „poluatorul plătește” și regimul juridic al responsabilității producătorilor față de consumatori, în cadrul economiei sustenabile, cu accent asupra mecanismelor juridice de implementare și a implicațiilor acestora asupra protecției consumatorului, în corelație cu reglementări precum Directiva 2008/98/CE [3], care consacră responsabilitatea extinsă a producătorului. Subiectul este abordat dintr-o perspectivă interdisciplinară, situată la confluența dreptului mediului și protecția drepturilor consumatorilor, eviden-

fiind tendințele de convergență normativă și funcțională, reflectate inclusiv în jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene, precum C-188/07 Commune de Mesquer [4], care clarifică aplicarea principiului „poluatorul plătește” în contextul răspunderii pentru poluare.

Premisele cercetării se întemeiază pe ideea că eficiența principiu-
lui analizat depinde nu doar de consacrarea sa normativă, ci și de opera-
ționalizarea acestuia prin instrumente juridice adecvate, capabile să influ-
ențeze comportamentul producătorilor și să consolideze poziția juridică a
consumatorului, în consonanță cu reglementări naționale precum Legea nr.
209/2016 [5], privind deșeurile. În acest sens, lucrarea își propune să evi-
dențieze necesitatea unei abordări integrate, care să reflecte interdependen-
ța dintre protecția mediului și protecția consumatorilor în cadrul economiei
sustenabile.

Metode și materiale aplicate

La elaborarea prezentului demers științific am recurs la utilizarea
unor metode de cercetare științifică, dintre care menționăm: metoda isto-
rică, metoda analizei, metoda sintezei, metoda deducției, metoda sistemică,
metoda empirică și metoda interpretativă. De asemenea, la baza lucrării
avem materialele autorilor străini și autohtoni dedicați domeniului protec-
ției mediului, dintre care menționăm pe Ig. Trofimov, A. Crețu, Gr. Ardelean,
M. Duțu și E.M. Minea

Discuții și rezultate obținute

1. Aspecte juridice ale principiului „poluatorul plătește” (PPP)

Exprimând ideea de responsabilitate pentru poluarea mediului (PPP)
constatăm că aceasta s-a născut ca un principiu economic, dar, îmbogățit în
semnificații și „ecologizat”, s-a transformat într-un principiu de politică pu-
blică, cu importante consecințe juridice. Rezultat din analiza și știința eco-
nomică, formulat și conceptualizat mai întâi în documentele OCDE începând
din 1972, pentru a fi apoi consacrat juridic, principiul poluatorul-plătește
semnifica inițial cerința imputării poluatorului a cheltuielilor aferente măsu-
rilor adoptate de către autoritățile publice pentru ca mediul să fie menținut
într-o stare acceptabilă [6, p. 242; 7, p. 41-48]. Cu alte cuvinte, o regulă în
virtutea căreia „costul poluării trebuie să fie suportat de autorul său și nu de
societate”. El se inspiră din teoria economică potrivit căreia costurile sociale
externe care însoțesc producția trebuie să fie internalizate, adică să fie luate
în calcul de toți agenții economici în costurile lor de producție.

Deci, această concepție, dezvoltată inițial în cadrul analizei economice
a dreptului, a fost preluată și consacrată la nivel juridic, fiind reflectată în

mod expres în Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, care instituie principiul „poluatorul plătește” ca element esențial al politicii de mediu [8]. În aceeași logică, Directiva 2004/35/CE dezvoltă acest principiu prin instituirea unui regim juridic de răspundere pentru prevenirea și repararea daunelor de mediu, consacrand obligația operatorilor economici de a suporta costurile aferente activităților lor poluante[1].

Într-adevăr, numeroase activități economico-sociale generează externalități negative, materializate în forme diverse de poluare, care produc efecte prejudiciabile atât asupra mediului, cât și asupra sănătății populației și a echilibrului socio-economic. Existența acestor externalități determină o disociere între costurile reale ale activităților economice și costurile efectiv suportate de agenții economici, configurând o veritabilă „dedublare” a realității economice, în care profitul este privatizat, iar o parte semnificativă a costurilor este transferată asupra societății. În aceste condiții, la nivel macroeconomic, se impune ca sistemul economic să suporte nu doar costurile directe de producție, ci și pe cele aferente efectelor negative generate de poluare. Mai exact, generatorii de poluare beneficiază de costuri reduse, ca urmare a evitării investițiilor necesare prevenirii sau limitării impactului asupra mediului, precum implementarea tehnologiilor nepoluante, utilizarea filtrelor sau adoptarea unor procese de producție sustenabile, în timp ce societatea, fie în mod imediat, fie pe termen lung, suportă consecințele financiare și sociale ale degradării mediului, inclusiv prin costuri legate de sănătatea publică, refacerea ecosistemelor și diminuarea calității vieții. Această asimetrie evidențiază caracterul inechitabil al distribuirii sarcinilor economice și juridice asociate poluării.

Pentru a corecta aceste disfuncționalități și a restabili echilibrul între interesele private și cele publice, se impune internalizarea costurilor externe, proces realizat prin consacrarea juridică și aplicarea efectivă a principiului „poluatorul plătește”, care instituie obligația operatorilor economici de a suporta costurile prevenirii și reparării daunelor de mediu, contribuind astfel la realizarea unui cadru juridic echitabil și sustenabil. La nivelul dreptului internațional, începând cu anii 1980, PPP a fost înscris în numeroase convenții bilaterale și tratate internaționale și a cunoscut o consacrare universală prin cuprinderea sa în Principiile Declarației de la Rio (principiul 16).

În privința UE, principiul a fost enunțat, mai întâi, în primul program comunitar de acțiune în materie de mediu (1973-1976), iar modalitățile sale de aplicare au fost precizate într-o recomandare (75/436/Euroatom/CECA/CEE) din 3 martie 1975 privind imputarea costurilor și a intervenției puterilor publice în materie de mediu. Acceptarea acestui principiu de către Comunitatea Europeană era în concordanță cu obiectivele pieței comune,

adică satisfacerea nevoilor operatorilor economici să se facă prin suportarea de către aceștia a costurilor poluării. În cazul în care aceste taxe ar fi achitate de stat, fie direct, fie prin acordarea de ajutor, ar fi posibilă stimularea economiei anumitor regiuni în detrimentul altora, s-ar crea un avantaj nejustificat care ar putea să aducă prejudicii concurenței și pieței libere [9, p. 201]. Dreptul derivat l-a prevăzut într-o serie de reglementări sectoriale, cum este cazul directivei-cadru 2008/98/CE din 19 noiembrie 2008 privind gestiunea deșeurilor [3], care adaugă conținutului său răspunderea lărgită a producătorului.

În fine, jurisprudența CJUE îl percepe drept o regulă de imputare a costurilor, știut fiind că poluatorii sunt cei care, identificați individual ori colectiv, contribuie efectiv, direct sau indirect, prin comportamentul lor, la o poluare. În această ipostază, lor li se poate impune o sarcină care, totuși, trebuie să fie proporțională cu poluarea pe care o generează [10, p.53-73]. Demersul CJUE respectă mai ales sensul original al principiului și subliniază unele funcții ale acestuia: incitarea, redistribuirea, prevenirea emisiilor ș.a.

În dreptul român, este consacrat expres de O.U.G. nr. 195/2005 [art. 3 lit. e)]; printre modalitățile de implementare a principiilor și elementelor strategice e prevăzută și introducerea și utilizarea pârghiilor și instrumentelor economice stimulative sau coercitive [art. 4 lit. f)].

La nivel național, acest instrument economic este orientat spre reducerea poluării, iar plățile respective, direcționate în bugetul de stat, sunt utilizate pentru finanțarea programelor pentru protecția mediului, conform domeniilor stabilite în art. 84 al Legii nr. 1515/1993 [11] privind protecția mediului înconjurător (gestionarea deșeurilor, îmbunătățirea calității aerului, protecția naturii, protecția resurselor de apă, biodiversitate, etc.), prin intermediul Fondul Ecologic Național (FEN). Totodată, conform art. 1 lit. c) din Legea nr. 1540/1998 privind plata pentru poluarea mediului [12], unul dintre obiectivele Legii este formarea FEN pentru ameliorarea calității mediului. [13]

Plățile pentru poluare și taxa pentru mărfurile care, în procesul utilizării, cauzează poluarea mediului, achitate la bugetul de stat, sunt orientate spre finanțarea programelor și proiectelor în domeniul protecției mediului, al schimbărilor climatice și al gestionării durabile a resurselor naturale, prin intermediul Fondului Național pentru Mediu.

Sistemul plăților pentru poluarea mediului este reglementat de Legea nr. 1540/1998 privind plata pentru poluarea mediului (art. 6, 9 și 10) și include: plata pentru emisiile de poluanți ale surselor staționare, plata pentru deversările de poluanți, plata pentru depozitarea deșeurilor de producție.

Noua redacție a articolului 11 din Legea nr. 1540/1998 aduce o clarificare semnificativă în ceea ce privește subiecții și obiectul taxei. În acest sens,

subiecții taxei pentru poluarea mediului sunt persoanele juridice, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, persoanele fizice care desfășoară activitate de întreprinzător, sub orice formă stabilită de legislație, și anume: producătorii și importatorii de mărfuri precum și cumpărătorii care achiziționează produse de la persoane fizice și juridice din Republica Moldova care nu au relații fiscale cu sistemul bugetar al țării.

De asemenea, subiecți ai taxei sunt și producătorii și importatorii care plasează pe piață produse și mărfuri ambalate în ambalaje, precum și cei care plasează pe piață ambalajele

Evidența obligațiilor și urmărirea restanțelor la plățile pentru poluarea mediului sunt exercitate de către Serviciul Fiscal de Stat. Funcția de control asupra corectitudinii calculului și plenitudinii virării la buget a plăților pentru poluarea mediului este exercitată de către inspecțiile pentru protecția mediului

Totodată, Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului a elaborat un instrument semi-automatizat de calculare a plăților pentru emisiile și deversările de poluanți, care oferă suport agenților economici a căror activitate este generatoare de poluanți în procesul de calculare a plăților respective.

Astfel, în legislația națională, cu privire la consolidarea cadrului legal în scopul aplicării eficiente a principiului „poluatorul plătește”, putem menționa că în Monitorul Oficial din 7 noiembrie curent a fost publicată Hotărârea Guvernului nr.577 din 10 septembrie 2025 pentru modificarea unor acte normative în scopul aducerii acestora în concordanță cu prevederile Legii privind deșeurile și consolidării cadrului legal privind responsabilitatea extinsă a producătorului (REP), pentru a asigura aplicarea coerentă și eficientă a principiului „poluatorul plătește”.

Totodată, se precizează că producătorii de produse acoperă costurile necesare pentru îndeplinirea obiectivelor privind gestionarea deșeurilor și a altor ținte și obiective, inclusiv privind prevenirea deșeurilor, stabilite pentru schemele relevante de răspundere extinsă a producătorilor și obligațiile în funcție de scopul importului produsului: pentru consum propriu sau comercializare. Sunt stabilite cerințele obligatorii de semnare a contractului cu autoritățile publice locale pentru stabilirea sistemului complementar de gestionare a deșeurilor municipale pentru baterii, echipamente electrice și electronice și ambalaje; uniformizate prevederilor ce țin de stabilirea punctelor de colectare și rolul APL și operatorului de salubritate în crearea sistemului complementar de gestionare a deșeurilor municipale.

De menționat, că conform estimărilor preliminare modificările operate în cadrul normativ nu vor avea impact financiar suplimentar asupra pro-

ducătorilor, decât cele menționate la etapa de elaborare a reglementărilor și anume, introducerea REP va genera cheltuieli pentru producători, legate de contribuțiile financiare către sistemele de implementare a REP și conformarea cu cerințele legale.

Aceste costuri depind de tipul și volumul produselor plasate pe piață, raportat la costurile operaționale de gestionare a deșeurilor, care reprezintă valoarea medie a costurilor de gestionare estimate și transmise Agenției de Mediu de către sistemele REP pentru fiecare categorie de produs. Costurile operaționale de gestionare sunt estimate de sistemele de implementare a REP și variază anual, de regulă fiind în scădere odată cu crearea infrastructurii de colectare și transport.

În aceeași ordine de idei, ținând cont de faptul că protecția mediului înconjurător constituie o prioritate națională, care vizează în mod direct nu doar condițiile de viață și sănătate a populației, dar și realizarea efectivă a intereselor economice și social-umane, or în perspectiva ulterioară anume statului îi va reveni misiunea dificilă de reparare a daunei aduse mediului.

Astfel, răspunderea de mediu vizează daunele aduse mediului înconjurător și riscul unor daune rezultate din activitățile economice odată ce se poate stabili o legătură cauzală între daune și activitatea respectivă.

Cadrul normativ existent, și anume, Legea nr. 1515/1993 privind protecția mediului înconjurător recunoaște responsabilitatea tuturor persoanelor fizice și juridice pentru daunele aduse mediului, dar lipsesc detalii specifice cu privire la implicațiile financiare (mecanismul de aplicare) și materiale (reconstrucția ecologică).

Un cadrul normativ învechit, incomplet și cu metodologii de calcul a prejudiciului depășite în raport cu daune/preț aduse mediului și prejudiciul calculat insuficient (mic) pentru persoana care se face vinovată, ducе inevitabil la un dezechilibru ecologic. Mărimea acestor plăți este nesemnificativă și nu este calculată potrivit costului real de recuperare a daunei aduse mediului în procesul de poluare și restabilire ecologică. Rolul actualului sistem de plăți și taxe pentru mediu este unul foarte mic și nu acoperă necesitățile și provocările din domeniul finanțării activităților de mediu. Astfel, în pofida existenței în legislația Republicii Moldova a prevederilor privind principiul „poluatorul plătește”, acesta nu este reglementat într-un act separat, respectiv aplicarea prevederilor incomplete și/sau nestimulatorii nu aduc rezultate pe plan de prevenire și protecție a mediului, cu atât mai mult asupra atragerii la răspunderea de mediu a persoanelor fizice/juridice care se fac vinovate de dauna adusă mediului și implicarea directă a acestora în restabilirea ecologică. Lipsa unui cadru normativ în domeniul răspunderii de mediu, poate avea consecințe negative, prin faptul că nu există reglementări

prin care operatorii să fie obligați să adopte măsuri și să pună în aplicare practici pentru a minimiza riscul unei daune sau să ia măsurile de reparare necesare în cazul producerii unei daune. Or, potrivit Directivei „regenerare”, inclusiv „regenerare naturală”, înseamnă în cazul apelor, speciilor și habitatelor naturale protejate, revenirea la starea inițială a resurselor naturale prejudiciate sau a serviciilor deteriorate și, în cazul daunelor aduse solurilor, eliminarea oricărui risc grav cu efect negativ asupra sănătății umane. [27]

Această norma poate fi aplicată față de poluator doar în cazul demonstrării legăturii de cauzalitate dintre acesta și impactul real asupra mediului (daunele aduse mediului). În aceste condiții, agenții economici/operatorii, care sunt potențiali generatori de poluare, cu efecte semnificative asupra mediului, nu sunt stimulați și nici responsabilizați să diminueze impactul negativ asupra mediului. Lipsa acestor stimulente va reduce în continuare eficiența mecanismului de prevenire a poluării și acesta nu va avea efect pozitiv asupra protecției mediului. [27]

În acest context, a fost adoptat actul normativ cu caracter special - Legea nr. 107 din 22.05.2025 privind răspunderea de mediu în legătură cu prevenirea și repararea daunelor aduse mediului, care delimitează noțiunile de daune aduse mediului și prejudiciu adus mediului [14].

Obiectivul actului normativ este instituirea unui cadru juridic de reglementare a răspunderii de mediu, bazată pe principiul „poluatorul plătește” în scopul prevenirii și reparării daunelor aduse mediului.

Conform acestui principiu, un operator a cărui activitate a cauzat o daună mediului sau o amenințare iminentă, trebuie să răspundă din punct de vedere financiar. În consecință, operatorii trebuie să adopte măsuri și să pună în aplicare practici pentru a minimiza riscurile de daune asupra mediului, astfel încât expunerea lor la răspunderea financiară să fie redusă.

Nu toate formele de daune aduse mediului pot fi remediate prin mijloacele mecanismului răspunderii de mediu. Pentru ca acest mecanism să fie eficient, este necesară îndeplinirea mai multor condiții, **și** anume:

- a) poluatorul să fie identificat,
- b) prejudiciul trebuie să fie real și cuantificabil,
- c) să existe o legătură de cauzalitate între prejudiciu și poluatorul identificat.

Ca atare, răspunderea de mediu nu este un instrument corespunzător în cazul poluării extinse cu caracter difuz, acolo unde nu este posibil de stabilit legătura de cauzalitate între acțiunile sau lipsa acțiunilor unor persoane fizice sau juridice și efectele negative produse asupra mediului.

Prevenirea și repararea daunelor aduse mediului reprezintă o obligație care contribuie direct la îndeplinirea obiectivelor politicii de mediu. În

acest sens, autoritățile publice trebuie să asigure implementarea corespunzătoare a prevederilor acestui act normativ.

În concepția acestui instrument juridic, dauna adusă mediului înseamnă:

- a) prejudiciul adus speciilor și habitatelor naturale protejate;
- b) prejudiciul adus apei (din punct de vedere ecologic, chimic, cantitativ);
- c) prejudiciul adus solului.

Legea statuează ca regulă generală regimul răspunderii obiective (independente de culpă) pentru daunele cauzate mediului de anumite activități, enumerate în anexa nr. 2. Așadar, aceste activități sunt considerate că prezintă un risc pentru mediu și sănătatea oamenilor.

Prin urmare, aderând la poziția, conform căreia culpa autorului faptei ilicite și capacitatea delictuală a acestuia nu sunt elemente obligatorii pentru antrenarea răspunderii patrimoniale de dreptul mediului, este necesar de menționat, că în lumina legislației civile a Republicii Moldova, și anume conform prevederilor lit. c) a art. 3 al Legii privind protecția mediului înconjurător, se consacră principiul responsabilității tuturor persoanelor fizice și juridice pentru prejudiciul cauzat mediului; prevenirea, limitarea, combaterea poluării, precum recuperarea pagubei, cauzate mediului și componentelor săi din contul persoanelor fizice și juridice care au admis (**chiar și inconștient** sau din neglijență) dauna. Termenul inconștient identifică, de fapt caracterul obiectiv al răspunderii de dreptul mediului [15, p. 52].

Deci, în cadrul raporturilor de drept al mediului, fapta ilicită, ca premisă esențială a angajării răspunderii juridice specifice acestei ramuri, se definește ca acea conduită a unei persoane fizice sau juridice, manifestată prin acțiune sau inacțiune, care contravine normelor imperative instituite în materia protecției mediului și care are ca efect perturbarea ordinii juridice ecologice sau producerea unui prejudiciu concret asupra mediului.

Din punct de vedere juridic, fapta ilicită în materie de mediu se caracterizează printr-o conduită concretă, fie activă, fie pasivă, contrară dispozițiilor legale aplicabile, săvârșită de un subiect de drept determinat și susceptibilă de a produce efecte juridice prejudiciabile, materializate, de regulă, într-un prejudiciu cu caracter patrimonial, dar care poate îmbrăca și forme complexe, specifice prejudiciului ecologic.

În consecință, repararea prejudiciului cauzat mediului implică aplicarea cumulativă a normelor specifice dreptului mediului, referitoare la dauna ecologică, și a regulilor dreptului civil, în ceea ce privește dauna civilă derivată din prejudiciul de mediu, cu adaptările impuse de natura particulară a raporturilor juridice ecologice. Această dublă dimensiune a răspunderii reflectă complexitatea protecției juridice a mediului și necesitatea corelării

diferitelor ramuri de drept în vederea asigurării unui regim eficient de reparare a prejudiciilor.

Pe plan doctrinar și aplicativ, se evidențiază o serie de dificultăți esențiale, între care se remarcă determinarea caracterului ilicit al faptei, în corelație cu normele juridice incidente, precum și delimitarea obiectului faptei cauzatoare de prejudiciu, în special în contextul prejudiciilor ecologice, caracterizate printr-un caracter difuz, cumulativ și, adesea, dificil de cuantificat, aspecte ce impun o abordare juridică adaptată specificului dreptului mediului.

Astfel, după cum am mai menționat, pentru angajarea răspunderii patrimoniale de dreptul mediului, nu este necesar ca fapta cauzatoare de prejudiciu să fie neapărat ilegală.

2. Repercusiuni practice ale principiului „poluatorul plătește”

Răspunderea de dreptul mediului presupune că la constatarea daunei de mediu, regulile cu privire la despăgubirea integrală sânt aplicate într-un fel deosebit. La acest capitol principiul reparării integrale a daunei cauzate este aplicat în contextul principiului „poluatorul plătește”. Astfel, dacă în cazul daunei rezultate dintr-un act poluator cel prejudiciat nu este obligat să facă cerere de despăgubire, atunci în prezența unei daune de mediu, autoritatea ce îndeplinește funcțiile de asigurare a protecției factorilor de mediu nu este doar în drept, dar și este obligată să depună cerere de despăgubire. Acesta nu poate renunța la dreptul său de a depune cerere, și nu are dreptul de a renunța la cererea depusă. Faptul dat rezultă în primul rând din interesul public care a fost lezat prin dăunarea de mediu, precum și din principiul „poluatorul plătește”. În baza aceluiași temei, această autoritate nu poate, nici din inițiativă proprie, nici în urma negocierilor cu cel ce urmează a răspunde, să ceară despăgubirea doar a unei părți din mărimea prejudiciului. Aceasta nu împiedică încheierea tranzacției, care însă nicidecum nu va privi posibilitatea de a diminua cuantumul despăgubirilor în raport cu valoarea reală a daunei de mediu [16, p. 78].

O altă aplicare a principiului poluatorul plătește o constituie impunerea de taxe de mediu, fiind recunoscut faptul că protecția mediului trebuie integrată în cadrul deciziilor economice, în scopul garantării unei dezvoltări durabile pe termen lung [17]. Aceasta, deoarece, conceput inițial ca un principiu preponderent economic, care presupune numai internalizarea costurilor prevenirii și ale măsurilor de depoluare, de către poluator, PPP și-a depășit treptat această semnificație și a înglobat și internalizarea costurilor daunelor ecologice.

Uniunea Europeană și-a asumat angajamentul ferm de a asigura o dezvoltare durabilă din punct de vedere al mediului în general, precum și de a

promova obiectivele în materie de creștere și locuri de muncă. O reformă a taxei de mediu care transferă presiunea impozitelor cu impact negativ asupra calității vieții (de exemplu pentru forța de muncă) asupra celor cu impact pozitiv (de exemplu impozitarea activităților dăunătoare mediului, precum utilizarea resurselor sau poluarea) poate fi o soluție de tip câștig-câștig pentru a aborda atât problemelor de mediu, cât și celor privind ocuparea forței de muncă [18].

O soluție pentru reducere poluării atmosferice provocată de mijloacele de transport, aplicabilă și în Uniune ar putea fi cea adoptată de Confederația Elvețiană, evidențiată în Decizia nr.1/2016 a Comitetului pentru transporturi terestre Comunitate/Elveția, privind sistemul de redevențe pentru vehicule aplicabil în Elveția începând cu 1 ianuarie 2017. [19, p. 36-37] Prin intermediul acestei decizii, în baza principiului „poluatorul plătește”, Elveția percepe o redevență nediscriminatorie pe vehicule pentru costurile pe care acestea le ocazionează („redevență aplicată traficului vehiculelor grele și legată de prestații”). Această redevență este diferențiată în funcție de trei categorii de norme de emisii (clase EURO).¹

Această abordare ar fi benefică și statelor membre ale Uniunii, deoarece ar impune atât statelor o politică coordonată a transporturilor cât și transportatorilor, un management al transporturilor mai eficient pe itinerarul tehnic, geografic și economic. Fiind vorba de transportatori, menționăm că aceste redevențe ar trebui calculate și aplicate doar pentru modurile de transport prevăzute pentru mărfuri.

Revenind la legislația Republicii Moldova pe același segment, observăm lipsa unor norme concrete sau legi ce ar reglementa plata pentru emisiile de la surse mobile, în special, de la mijloacele de transport. Ce e drept, prin Legea nr. LP98/2022 privind calitatea aerului atmosferic [20] se pune baza unei reglementări ulterioare, fie distinct printr-o lege specială, fie prin conținutul Legii privind plata pentru poluare. Astfel, potrivit art. 34 alin. (3) din Legea nr. LP98/2022, în vederea aplicării principiului „poluatorul plătește” și în scopul prevenirii și reducerii efectelor dăunătoare asupra mediului cauzate de poluanții atmosferici prevăzuți în Anexa nr. 2 din lege, părțile I-IV,

¹ Redevența aferentă traficului vehiculelor grele legată de prestații pentru un vehicul a cărui greutate maximă autorizată nu depășește 40 de tone și care parcurge un traseu de 300 km este de: - 372,00 de franci elvețieni pentru categoria de redevențe 1 - 322,80 franci elvețieni pentru categoria de redevențe 2 - 273,60 franci elvețieni pentru categoria de redevențe 3 Categoria de redevențe 1 se aplică vehiculelor din clasa de emisii EURO III, precum și tuturor vehiculelor puse în circulație înainte de intrarea în vigoare a normei EURO III. Categoria de redevențe 2 se aplică vehiculelor din clasele de emisii EURO IV și EURO V. Categoria de redevențe 3 se aplică vehiculelor din clasa de emisii EURO VI.

pentru mijloacele de transport se aplică taxa de poluare în funcție de emisiile generate, în conformitate cu prevederile Legii nr. 1540/1998 privind plata pentru poluarea mediului.

Din contextul acestei norme, susținem ideea autorului cu privire la completarea Legii nr. 1540/1998 cu un capitol care să se preocupe de reglementarea plății pentru poluarea provenită de la mijloacele de transport, ceea ce este de apreciat, doar că modalitatea de percepere a acestor taxe nu trebuie exercitată în funcție de emisiile generate, așa cum spune în prezent textul normei de la art. 34 (citat mai sus), ci indiferent de cantitatea acestora, deoarece monitorizarea gradului de emisie pentru fiecare mijloc de transport, volumului toxinelor, evaluarea impactului asupra aerului atmosferic este aproape imposibilă și costisitoare. Mai rațional ar fi ca odată cu înmatricularea mijlocului de transport să fie evaluat gradul său de performanță în reducerea emisiilor, cu încadrare în categorii (euro 5, euro 6 etc.), iar taxa pentru poluare să fie stabilită distinct în funcție de performanță și achitată la înmatriculare, respectiv anual cu anticipație. Prin urmare, deținătorul mijlocului de transport-potențial poluator, va fi taxat în prealabil (la introducerea în țară sau înmatricularea mijlocului de transport), indiferent de volumul emisiilor ce vor fi generate în viitor, deoarece acestea sunt greu de cuantificat, respectiv evaluat și racordat la mărimea taxei. [21, p. 88-89].

Prin urmare, autorul a propus modificarea textului normei de la art. 34 alin. 3 din Legea nr. LP98/2022 în următoarea redacție: pentru mijloacele de transport se aplică taxa de poluare în funcție de gradul de performanță în reducerea emisiilor generate, fiind percepute odată cu prima înmatriculare, respectiv la începutul fiecărui an calendaristic de exploatare, în conformitate cu prevederile Legii nr. 1540/1998 privind plata pentru poluarea mediului. [21, p. 88-89]

Cu privire la evocarea principiului „poluatorul plătește” în Jurisprudența Curții Internaționale de Justiție, putem menționa faptul că aceasta a statuat că nu pierde din vedere că, în domeniul protecției mediului, vigilența și prevenția se impun, mai ales ca urmare a caracterului adesea ireversibil al prejudiciilor cauzate mediului și a limitelor inerente mecanismelor de reparare a acestui tip de pagube. [21, p. 237].

3. Internalizarea costurilor de mediu și implicațiile economice

Aplicarea principiului „poluatorul plătește” implică, în plan juridico-economic, integrarea costurilor externe generate de degradarea mediului în structura prețurilor produselor și serviciilor, transformând astfel externalitățile negative în costuri suportate direct de operatorii economici responsabili. Această internalizare nu reprezintă doar un mecanism economic de corecție a pieței, ci și un instrument normativ cu funcție preventivă și

reparatorie, menit să asigure conformitatea comportamentului producătorilor cu exigențele protecției mediului.

Din perspectivă teoretică, principiul contribuie la consolidarea unei paradigme juridice în care responsabilitatea pentru prejudiciul ecologic este corelată cu beneficiul economic obținut, consacrand ideea unei echități distributive între actorii implicați. În același timp, el determină o reconfigurare a raporturilor juridice dintre producători, consumatori și autorități publice, prin instituirea unor obligații sporite de diligență și conformitate.

În plan practic, internalizarea costurilor de mediu generează multiple efecte, între care se remarcă:

- creșterea transparenței economice și a predictibilității pieței;
- stimularea inovării tehnologice și a investițiilor în soluții ecologice;
- orientarea producției către modele sustenabile și eficiente din punct de vedere al utilizării resurselor;
- descurajarea practicilor poluante prin creșterea costurilor asociate acestora.

Totodată, acest mecanism influențează în mod direct comportamentul producătorilor, determinându-i să integreze considerentele de mediu încă din faza de concepție a produsului („eco-design”), ceea ce conduce la reducerea impactului asupra mediului pe întreg ciclul de viață al acestuia. În consecință, se realizează o corelație între calitatea produselor, siguranța acestora și performanța lor ecologică, aspect ce contribuie la consolidarea încrederii consumatorilor și la promovarea unui consum responsabil.

Responsabilitatea producătorilor față de consumatori

În economia sustenabilă, responsabilitatea producătorilor nu se limitează la conformitatea formală a produselor cu standardele tehnice și de siguranță, ci se extinde asupra întregului ciclu de viață al acestora, incluzând impactul cumulativ asupra mediului și sănătății umane. Această evoluție reflectă o mutație paradigmatică în dreptul contemporan, în sensul trecerii de la o răspundere centrată exclusiv pe produs la una orientată spre efectele sistemice ale activității economice.

Cu toate acestea, în realitatea zilelor noastre încă se mai bucură de susținere teoriile economice, potrivit cărora, orice proces evoluează între doi poli – producție și consum – aflați în relație de interdependență, deci de recunoaștere a rolului activ al fiecăruia dintre ei. Pe de altă parte, continuarea creșterii economice poate fi admisă cu condiția precizării, prin legislație, a parametrilor în cadrul cărora se poate desfășura. Acești parametri trebuie să definească daunele admisibile pe care consumul și producția le pot provoca mediului. Stabilirea acestor garanții devine sarcina majoră a legislației moderne. Uneori, ea implică prohibirea unor tipuri de producție sau consum

pe considerentul că prejudiciul public este mai mare decât beneficiul pe care societatea îl are de pe urma produsului sau serviciului respectiv. [23, p. 13].

Impactul negativ exercitat asupra mediului nu se circumscrie exclusiv activităților industriale, ci este amplificat în mod semnificativ de comportamentul consumatorului, în special prin volumul și natura deșeurilor generate în urma consumului. Astfel, deși activitățile de extracție, prelucrare și producere au fost supuse, în ultimele decenii, unor reglementări tot mai stricte și unor mecanisme de control instituțional consolidate, inclusiv prin acte normative precum Directiva 2008/98/CE2016 privind deșeurile, contribuția consumatorului la degradarea mediului a devenit tot mai evidentă acesta fiind principalul utilizator de bunuri și servicii și, implicit, ca un generator major de deșeuri, ale cărui practici de consum, adesea caracterizate prin risipă și lipsă de responsabilitate ecologică, amplifică presiunea asupra resurselor naturale și asupra sistemelor de gestionare a deșeurilor. Această realitate evidențiază necesitatea extinderii cadrului juridic dincolo de reglementarea activităților industriale, în direcția promovării unui comportament responsabil al consumatorului, în corelație cu obligațiile producătorilor, subliniind rolul central al consumatorului în dinamica generării și reducerii deșeurilor.

Prin urmare, degradarea mediului trebuie analizată într-o perspectivă integrată, care să includă atât responsabilitatea producătorilor, cât și pe cea a consumatorilor, în vederea realizării unui echilibru între cerințele dezvoltării economice și imperativele protecției mediului.

În acest context, se constată că orientarea predominantă a reglementărilor juridice către responsabilizarea producătorilor, prin instituirea unor obligații restrictive și a unor mecanisme de conformare în materia protecției mediului, a condus, în anumite limite, la o subevaluare a rolului juridic al consumatorului în generarea impactului asupra mediului. Deși operatorii economici, în special cei din sectorul industrial și al prestărilor de servicii cu potențial poluant ridicat, constituie principalii destinatari ai normelor de drept al mediului, evoluțiile recente ale societății de consum relevă faptul că și comportamentul consumatorului, ca participant activ la circuitul economic, produce efecte juridice relevante sub aspectul degradării mediului.

În aceste circumstanțe, se impune o analiză riguroasă a sferei de incidență a principiului „poluatorul plătește”, în vederea determinării subiectelor de drept cărora acesta li se aplică. Problematica astfel conturată vizează delimitarea între aplicabilitatea tradițională a principiului, circumscrișă producătorilor și altor operatori economici implicați în activități cu impact asupra mediului, și o eventuală extindere a acestuia asupra consumatorilor, în măsura în care conduita acestora contribuie la generarea externalităților

negative.

O asemenea abordare impune reconsiderarea conceptului de „poluator” într-o accepțiune funcțională și extensivă, care să includă nu doar autorii direcți ai poluării, ci și acei subiecți ale căror acțiuni sau inacțiuni determină, în mod indirect, producerea prejudiciilor ecologice. În acest sens, principiul analizat se configurează ca un instrument juridic susceptibil de reinterpretare în lumina exigențelor economiei sustenabile, în cadrul căreia responsabilitatea pentru protecția mediului capătă un caracter difuz și partajat între toți participanții la circuitul economic, inclusiv consumatorii, ale căror opțiuni de consum influențează în mod determinant intensitatea și amploarea impactului asupra mediului.

Cu titlu de soluție la problema înaintată, doctrina de mediu avansează o viziune destul de interesantă ce leagă producătorul de consumator în responsabilitatea suportării costurilor pentru poluare, și anume, aplicația extinsă a principiului în discuție, deoarece, în cele din urmă, consumatorul este cel care trebuie să plătească, pentru că poluatorul este într-adevăr consumatorul. Prin urmare, producătorii și consumatorii nu ar trebui doar să plătească costurile de prevenire și control al poluării, ci și utilizarea capacității asimilative a mediului. [24, p. 253]

Deși, la o primă vedere, o asemenea extindere a exigențelor juridice asupra consumatorului ar putea fi percepută ca o limitare a drepturilor acestuia, în realitate, instituirea unei conduite orientate spre prioritatea conservării și dezvoltării factorilor de mediu nu reprezintă decât o măsură de protecție indirectă a propriei sale existențe, având în vedere vulnerabilitatea inerentă a ființei umane în raport cu degradarea mediului. Întrucât individul este parte integrantă a mediului, iar echilibrul ecologic condiționează în mod direct calitatea vieții și sănătatea acestuia, responsabilizarea consumatorului nu poate fi interpretată ca o ingerință disproporționată, ci ca o expresie a unei ordini juridice orientate spre protejarea interesului general. Din această perspectivă, problematica protecției mediului reclamă o abordare complexă și sistemică, fundamentată pe un concept integrator care să includă în mod explicit rolul consumatorului, atât sub aspectul efectelor negative generate prin conduita sa, cât și al potențialului de diminuare a acestora prin adoptarea unor practici de consum responsabile. Nu doar volumul deșeurilor rezultate din consum prezintă relevanță juridică, ci și modul în care bunurile și serviciile sunt utilizate, întrucât impactul asupra mediului nu este determinat exclusiv de existența produsului sau a tehnologiei, ci de funcționalitatea acestora, care depinde în mod esențial de comportamentul utilizatorului.

În acest sens, accentul trebuie plasat asupra consumatorului ca factor determinant în propagarea efectelor negative generate în exercitarea

dreptului de consum, fără a exclude însă rolul producătorului, care, în virtutea poziției sale privilegiate de cunoaștere a caracteristicilor și riscurilor produsului, are obligația de a asigura o informare adecvată și de a orienta utilizarea acestuia în condiții care să minimizeze impactul asupra mediului. Prin urmare, se conturează o relație de interdependență juridică între producător și consumator, în cadrul căreia responsabilitatea pentru protecția mediului este partajată și trebuie analizată într-o logică de complementaritate și co-responsabilitate.

Acestea fiind clarificate, unii autori susțin ideea potrivit căreia, în luarea măsurilor de protecție a mediului, consumatorul trebuie abordat de pe aceeași poziție cu producătorul, ambii fiind considerați potențiali poluatori. Or, consumatorul, în situația descrisă, are rolul de „filtru” principal plasat între producere și reciclare, de care depinde cantitatea deșeurilor – cel mai agresiv inamic al factorilor de mediu”. [25, p. 155].

Din perspectivă juridică, această responsabilitate se concretizează printr-un ansamblu de obligații corelative, între care se disting:

- obligația de informare: producătorii sunt ținuți să asigure un nivel ridicat de transparență, furnizând consumatorilor informații complete, veridice și verificabile privind caracteristicile ecologice ale produselor, inclusiv amprenta de carbon, durabilitatea și posibilitățile de reciclare, în vederea prevenirii practicilor de tip „greenwashing”;

- obligația de siguranță: aceasta dobândește o dimensiune extinsă, incluzând nu doar absența riscurilor imediate pentru sănătate, ci și prevenirea efectelor nocive pe termen lung asupra mediului, ceea ce implică integrarea principiilor de eco-proiectare și precauție în procesul de producție;

- răspunderea pentru produse defectuoase: regimul juridic al răspunderii civile este supus unei reinterpretări, în sensul includerii prejudiciilor ecologice și a daunelor indirecte suferite de consumatori ca urmare a degradării mediului, ceea ce conduce la o extindere a sferei prejudiciului reparabil.

Repercusiunile teoretice ale acestei evoluții constau în redefinirea conceptului de răspundere civilă, prin integrarea dimensiunii ecologice și prin accentuarea caracterului preventiv al normelor juridice. În plan practic, se observă o intensificare a obligațiilor de conformitate pentru producători, creșterea costurilor de producție asociate internalizării externalităților negative și consolidarea mecanismelor de control și sancționare. Totodată, consumatorul dobândește un rol activ în dinamica pieței, fiind investit cu instrumente juridice sporite pentru protejarea intereselor sale, ceea ce contribuie la realizarea unui echilibru funcțional între dezvoltarea economică și protecția mediului.

Răspunderea extinsă a producătorului (REP)

Răspunderea extinsă a producătorului (REP) se configurează ca un mecanism juridic complex, de natură să operaționalizeze principiul „poluatorul plătește” prin instituirea unei obligații continue în sarcina producătorilor, care depășește momentul punerii pe piață a produsului și se extinde asupra întregului său ciclu de viață, inclusiv asupra fazei post-consum. Din perspectivă teoretică, REP reprezintă o mutație paradigmatică în dreptul mediului, întrucât consacră o formă de răspundere obiectivă, fundamentată pe ideea de risc și pe necesitatea internalizării costurilor de mediu în structura economică a activității de producție.

În plan normativ, REP implică instituirea unor obligații concrete în sarcina producătorilor, precum:

- organizarea și finanțarea sistemelor de colectare, reutilizare și reciclare a deșeurilor rezultate din produsele introduse pe piață;
- asumarea costurilor aferente gestionării deșeurilor, inclusiv în faza post-consum;
- integrarea criteriilor de eco-proiectare, în vederea reducerii impactului asupra mediului încă din faza de concepție a produsului.

Din punct de vedere practic, implementarea REP generează efecte semnificative asupra comportamentului economic al producătorilor, determinându-i să adopte soluții tehnologice inovatoare și să optimizeze procesele de producție în sensul reducerii externalităților negative. Totodată, acest mecanism contribuie la dezvoltarea economiei circulare, prin stimularea reutilizării resurselor și diminuarea volumului de deșeuri.

Măsurile menționate trebuie să încurajeze dezvoltarea, producerea și comercializarea produselor cu utilizări multiple, care sunt durabile din punct de vedere tehnic și care pot, după ce au devenit deșeuri, să facă obiectul unei valorificări sigure și al unei eliminări ce nu poluează mediul.

Astfel un sistem REP echilibrat trebuie să conțină următoarele stimulente pentru participanții la proces [26, p. 34-35]:

1. Producător / importator: Taxa obligatorie achitată este primul stimulent de a diminua cantitatea de componente nocive și ambalaje dăunătoare mediului. În același timp taxa dată are și rolul de stimulent prin posibilitatea recuperării unei părți din taxă ca rezultat al gestionării eficiente a procesului de recuperare a ambalajelor / produselor reciclabile sau periculoase plasate pe piață. În acest scop anume producătorii fie individuali sau organizațiile colective trebuie să fie responsabile de organizarea și punerea în aplicare a mecanismelor REP. Anume producătorii sunt unicii interesați în eficientizarea sistemului de colectare și reciclare, dacă au posibilitatea de recuperare a unei părți din taxele achitate. Din același considerent, producă-

torii vor fi interesați să optimizeze ambalajele și componentele atât pentru a diminua cantitatea de deșeu reciclabil, cât și pentru a face mai simplă colectarea și transportarea ambalajelor și produselor reciclabile.

2. Colectorii / Reciclatorii: Colectorii și reciclatorii pot fi agenți economici privați sau de stat cu scop lucrativ care urmăresc să obțină avantaj economic din prestarea serviciilor de reciclare. În acest context statul trebuie să asigure funcționarea regulilor pieței, mecanismelor de fair-play și concurență loială, astfel încât să fie posibilă optimizarea proceselor de colectare și procesare subcontractate de producători și asociațiile colective ale acestora create în scopul administrării REP. Interesul colectorilor și reciclatorilor în contrapunere cu interesele producătorilor vor urmări maximizarea profitului în condiții concurențiale transparente asigurate de către guvern. Plata colectorilor și reciclatorilor trebuie să fie în mod obligatoriu efectuată de către producători / importatori și nici într-un caz direct de către stat, unde pot apărea rente politice și disfuncționalități atât a principiului concurențial între reciclatori, cât și dispariția stimulentei pentru producător de a participa activ în procesul de colectare și reciclare, indicat mai sus.

3. Consumatorii finali: Pentru a asigura o rată înaltă de returnare a ambalajelor și produselor reciclabile sau care conțin componente periculoase este importantă stimularea economică a consumatorului, ca acesta să depună efort suplimentar pentru trierea acestor deșeuri și transportarea către punctele de colectare. Trebuie să fie asigurat un echilibru între distanța către punctele de colectare și dimensiunea compensării. Cele mai clasice sisteme sunt: returnarea sticlelor de plastic cu compensarea bănească a acestora, mecanismul „rabla” când automobile vechi sunt returnate pentru a obține un discount la automobile noi, sistemul de colectare a sticlelor pentru a fi reutilizate în calitate de ambalaj etc. Eficiența înaltă de returnare se datorează componentei de compensare materială. Cu cât produsele sunt mai nocive pentru mediu, cu atât compensația materială trebuie să fie mai notabilă pentru a asigura o rată de returnare apropiată de 100%. Dacă producătorii nu vor concepe astfel de mecanisme de sine stătător și gradul de recuperare va fi nesatisfăcător, este necesară intervenția statului care să stimuleze apariția mecanismelor de compensare. Este evident că în rezultatul acestei compensări trebuie să rămână o marjă notabilă și pentru producători / importatori, astfel încât stimulentele de recuperare a unei părți din taxe să rămână a fi atractivă. [26, p. 34-35]:

Republica Moldova se află într-un proces continuu de consolidare și dezvoltare a infrastructurii necesare gestionării deșeurilor, în concordanță cu exigențele economiei circulare și ale protecției mediului. În acest context, devine imperativă stabilirea unor obiective de politică publică clare și coe-

rente pe termen lung, capabile să orienteze atât măsurile normative, cât și investițiile în domeniu, în vederea asigurării unei utilizări eficiente și sustenabile a resurselor. O asemenea abordare strategică presupune evitarea creării unor capacități excedentare în infrastructura de tratare a deșeurilor, care ar putea genera disfuncționalități structurale și ar compromite eficiența sistemului de gestionare.

În același timp, este necesară prevenirea blocării materialelor reciclabile la niveluri inferioare ale ierarhiei deșeurilor, prin promovarea priorității prevenirii, reutilizării și reciclării în raport cu alte forme de valorificare sau eliminare. Această orientare reflectă o viziune juridico-economică modernă, în care gestionarea deșeurilor nu este privită exclusiv ca o problemă tehnică, ci ca un element esențial al politicilor de dezvoltare durabilă, implicând o corelare între responsabilitatea producătorilor, comportamentul consumatorilor și rolul autorităților publice în reglementarea și monitorizarea acestui domeniu.

Repercusiunile juridice ale REP se reflectă și în responsabilitatea noastră, de care trebuie să dăm dovadă față de generațiile care urmează, este importantă utilizarea rațională a resurselor naturale, iar reciclarea produselor vine ca o soluție pentru prelungirea vieții anumitor resurse naturale. În același timp, transferul responsabilității de la autoritățile publice și consumatori către producători determină o redistribuire echitabilă a sarcinilor de mediu, în concordanță cu exigențele principiului „poluatorul plătește”, contribuind la eficientizarea mecanismelor de protecție a mediului și la creșterea gradului de conformare voluntară a operatorilor economici.

Concluzii

Aplicarea principiului „poluatorul plătește”, deși consacrat normativ ca instrument fundamental al dreptului mediului, este afectat de limite structurale care diminuează eficiența sa practică în cadrul economiei sustenabile. O dificultate majoră constă în determinarea și cuantificarea prejudiciilor ecologice, în special a celor dispersate sau cumulative, greu de atribuit unui singur operator, ceea ce generează incertitudini în angajarea răspunderii. Această problemă este accentuată de caracterul transfrontalier al poluării și de fragmentarea cadrului normativ.

Totodată, internalizarea costurilor de mediu poate produce efecte economice și sociale sensibile, prin transferul acestora asupra consumatorilor, în special asupra celor vulnerabili, ceea ce evidențiază necesitatea unei reglementări echilibrate și a unor mecanisme compensatorii. În același timp, existența lacunelor legislative, aplicarea neuniformă a normelor și dificultățile de control favorizează evitarea răspunderii și dezvoltarea unor practici

precum „greenwashing”.

În plus, dinamica accelerată a inovațiilor tehnologice și a modelelor economice generează noi riscuri insuficient reglementate, ceea ce impune adaptarea continuă a cadrului juridic. În aceste condiții, eficiența principiu-lui depinde de flexibilitatea instrumentelor juridice și de consolidarea coo-perării între actorii implicați, în vederea menținerii unui echilibru între pro-tecția mediului și funcționarea echitabilă a pieței.

Cu privire la cele expuse supra, conchidem că eficiența principiului „poluatorul plătește” rămâne condiționată de capacitatea sistemului juridic de a depăși limitele generate de complexitatea prejudiciilor ecologice, de fragmentarea normativă și de dinamica accelerată a pieței, ceea ce impune dezvoltarea unor instrumente juridice flexibile și a unei cooperări institu-ționale consolidate. În acest sens, tendința de convergență dintre dreptul mediului și dreptul protecției consumatorilor se conturează ca o direcție indispensabilă pentru realizarea unei economii sustenabile, în care respon-sabilitatea producătorilor și protecția consumatorilor sunt integrate într-un cadru normativ coerent și eficient.

Referințe bibliografice:

1. Directiva 2004/35/CE a Parlamentului European și a Consiliu-lui din 21 aprilie 2004 privind răspunderea pentru mediul înconjurător în legătură cu prevenirea și repararea daunelor aduse mediului. Documen-tul 32004L0035. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=celex:32004L0035> (accesat 01.03.2026).

2. Legea privind protecția consumatorilor nr. 105 din 13 martie 2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 122-124 din 28.03.2024.

3. Directiva 2008/98/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 19 noiembrie 2008 privind deșeurile și de abrogare a anumitor directive (Text cu relevanță pentru SEE) Document 32008L0098. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:32008L0098> (accesat 01.03.2026).

4. (Case C-188/07) Commune de Mesquer. Disponibil: https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/affair?lang=en&sort=AFF_NUM-DESC&-searchTerm=%22C-188%2F07%22&publishedId=C-188%2F07 (accesat 01.03.2026).

5. Legea privind deșeurile nr. 209 din 29 iulie 2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 260-263 din 20.06.2024.

6. M. DUȚU, *Tratat de Dreptul mediului, Vol. II*, Editura Economică, București, 1998, 352 p. ISBN: 973-590-071-8.

7. M. DUȚU, *Politici publice de mediu*, Editura Universul Juridic, București, 2012, 267 p. ISBN: 978-973-127-778-3.

8. Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene. Partea a Treia - Politicile și Acțiunile interne ale Uniunii. Titlul XX – Mediu. Articolul 191. (ex-articolul 174 TCE). Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:12012E191> (accesat 01.03.2026).

9. D. MCGILLIVRAY, B. STUART, *Environmental law: The law and policy relating to the protection of the environment*, Ed. Blackstone Press, London, 2002.

10. O. PEIFFERT, *La contribution de la Cour de Justice de l'Union européenne la définition du principe du pollueur-payeur*, în „Revue trimestrielle de droit européen”, no. 1/2012, pp. 53-73.

11. Legea privind protecția mediului înconjurător nr. 1515 din 16 iunie 1993. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 10 din 30.10.1993.

12. Legea privind plata pentru poluarea mediului nr. 1540 din 25.02.1998. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 54-55 din 18.06.1998.

13. Situl oficial al Ministerului Mediului al Republicii Moldova. <https://mediu.gov.md> (accesat 01.03.2026).

14. Legea privind răspunderea de mediu în legătură cu prevenirea și repararea daunelor aduse mediului nr. 107 din 22.05.2025. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 328 din 20.06.2025.

15. Ig. TROFIMOV, *Reflecții teoretice privind răspunderea patrimonială în dreptul mediului*. In: Administrarea Publică, 2015, nr. 1(85), pp. 49-56. ISSN 1813-8489.

16. Ig. TROFIMOV, Gr. ARDELEAN, A. CREȚU. *Dreptul mediului*, Chișinău, 2015, 320 p.

17. Carte verde privind instrumentele de piață utilizate în scopuri aferente politicii de mediu și altor politici conexe, COM(2007) 140 final, Bruxelles, 28.3.2007. Disponibil: [https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com\(2007\)0140_/com_com\(2007\)0140_ro.pdf](https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com(2007)0140_/com_com(2007)0140_ro.pdf) (accesat 01.03.2026).

18. Comunicarea Uniunii Europene privind modelul social european cu referire la legăturile dintre politicile de ocupare a forței de muncă și politicile de mediu. COM(2005) 525. M. Dumitru, *The Principles Promoted in the Community Environment Policies, Debating Globalization. Identity, Nation and Dialogue*, <https://old.upm.ro/gidni/GIDNI-04/Soc/Soc%2004%2031.pdf>, p.237. Dumitru, *The Consecrated Law Principles from The States of The European Union*, GIDNI, 2018, <https://old.upm.ro/gidni/?pag=GIDNI-04/vol04-Soc> (accesat 01.03.2026).

19. Adoptată la 10 iunie 2016, în aplicarea Acordului dintre Comunitatea Europeană și Confederația Elvețiană privind transportul feroviar și rutier de mărfuri și călători, JO L 186, 9.7.2016, pg. 36-37.

20. Legea privind calitatea aerului atmosferic nr. 98 din 14.04.2022. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 141-150 din 13.05.2022.

21. I. ȚERUȘ, *Instrumente juridico-financiare de protecție a mediului în cadrul activității economice*. Teză de doctor în drept, Chișinău, 2024, 174 p.

22. M. DUMITRU, *The Principles Promoted in the Community Environment Policies, Debating Globalization. Identity, Nation and Dialogue*, <https://old.upm.ro/gidni/GIDNI-04/Soc/Soc%2004%2031.pdf> pg.237. Dumitru, *The Consecrated Law Principles from The States of The European Union, GIDNI*, 2018, <https://old.upm.ro/gidni/?pag=GIDNI-04/vol04-Soc> Un exemplu poate fi: Case Concerning Certain Phosphate Lands în Nauru (Nauru V. Australia), Judgment of 26 June 1992, <https://www.icj-cij.org/files/case-related/80/6797.pdf> (accesat 01.03.2026).

23. E.M. MINEA, *Protecția mediului*. Cluj-Napoca: Accent, 2008. 296 p. ISBN 978 973- 8915-76.

24. L.T. GARCÍA, *Instrumentos económicos para la protección ambiental en el derecho ambiental Mexicano*. În: Sociedad y Ambiente, ano 6, num. 17, Mexico 2018. 253 p. ISSN: 2007-6576, pp. 247-266.

25. Gr. ARDELEAN, I. ȚERUȘ, *Instrumente economico-financiare de implicare a relației producător-consumator în misiunea comună de protecție a mediului*. În: Revista Națională de Drept, nr. 1(243), Chișinău, 2021. 167 p. ISSN 1811-0770.

26. S. GAIBU, I. CANTARAGIU, V. GUMENE, I. COȘERU. *Implementarea mecanismelor de Responsabilitate Extinsă a Producătorilor pentru asigurarea reciclării deșeurilor*. Chișinău, 2020, 44 p. Disponibil: <https://www.environment.md/public/files/6045fee42ff5bd4746eb0f77deaf4a16.pdf> (accesat 01.03.2026).

27. Nota de fundamentare la proiectul de hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Metodologiei de evaluare a daunelor aduse mediului. Disponibil: https://particip.gov.md/index.php/ru/download_attachment/32553 (accesat 01.03.2026).